

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ

Кругляк О. В., канд. екон. наук, провідний науковий співробітник

e-mail: ovokrug@gmail.com

Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН

Анотація. Проведено оцінку впливу впровадження інноваційних технологічних рішень в племінних молочних господарствах України. Встановлено, що впровадження новітніх інноваційних технологічних рішень промислового виробництва молока забезпечує збільшення надходжень від його реалізації за рахунок зростання продуктивності корів. Досліджено вплив фактора концентрації виробництва на ефективність використання племінних тварин молочних і молочно-м'ясних порід великої рогатої худоби. Встановлено, що із збільшенням концентрації поголів'я корів відбувається зростання показників ефективності галузі – рівня надою, згодовування кормів, інтенсивності використання угідь господарства. Рентабельність галузі збільшується від 14,7 до понад 24,2%.

Ключові слова: молочне скотарство, ефективність, порода, продуктивність, технологія, рентабельність.

Протягом останніх років вітчизняний молочний сектор зазнавав значного негативного впливу дії зовнішніх та внутрішніх чинників, основними з яких були наслідки пандемії, інфляції, високих цін на енергоносії. Подальший розвиток галузі передбачав підвищення ефективності та конкурентоспроможності за рахунок впровадження технологій, нових управлінських рішень. Внаслідок повномасштабного вторгнення ситуація в молочному скотарстві суттєво погіршилася, з'явилася серйозна загроза для продовольчої безпеки країни. Втрачено поголів'я худоби, багато молочнотоварних ферм знищено, опинилося на окупованій території. З огляду на те, що подальша розбудова молочної галузі має відбуватися на основі широкого впровадження передових технологій виробництва молока [1], метою наших досліджень було провести оцінку стану та тенденцій впровадження інноваційних технологічних рішень в молочному скотарстві України (концентрація поголів'я, високомеханізовані процеси годівлі, технологія утримання та доїння корів, навантаження на оператора, інтенсивне вирощування молодняка та ін.) на прикладі племінних молочних господарств України.

За результатами досліджень, проведених на даних молочнотоварних підприємств племінної (активної) частини популяцій основних молочних порід (українська чорно- та червоно-ряба молочні, голштинська), було встановлено, що протягом останніх років в молочному скотарстві України прискорилося динаміка процесів модернізації. Зокрема, у 2016 році крупнопромислове виробництво молока із впровадженням інноваційних технологій утримання і

використання корів, було організовано лише в 61 підприємстві (25,1 %) з числа досліджуваних, які утримували 47,8 тис. корів (52,2 %). Середнє поголів'я корів на фермі у цій групі підприємств становило 819 голів (від 300 до 2800 корів), навантаження на працівника ферми – від 8 до 30 голів, оператора машинного доїння – 30-75 корів. Майже половина досліджуваного поголів'я корів (45,6 тис. гол., 48,8 %) утримувалась у вигляді малочисельних стад (40-250 голів) на фермах із традиційною технологією прив'язного утримання та доїння у доїльне відро. Середнє навантаження корів на одну доярку становило 25-30 гол., на одного працівника цих ферм – 4-7 голів. Валове виробництво молока підприємствами, де впроваджено елементи інноваційних технологій, склало 351,4 тис. т (55,0 %), що перевищило відповідний показник ферм із традиційною технологією утримання і використання корів на 63,7 тис. т.

Протягом наступних років вплив фактора впровадження інноваційних технологій в племінному молочному скотарстві зростав. Зокрема, в стадах української чорно-рябої молочної породи, що утримувались в молочних комплексах за період 2016-2018 років, зросла продуктивність корів на 189 кг, з розрахунку на одну корову, збільшилася тривалість використання корів на 0,85 лактацій до 3,65 лактацій. В стадах української червоно-рябої молочної породи продуктивність корів, що утримувалися в молочних комплексах, всього за рік зросла на 335 кг, з розрахунку на одну корову. В стадах голштинської породи продуктивність корів, що утримувалися в молочних комплексах, за період 2016-2020 років зросла на 1882 кг, з розрахунку на одну корову, або в середньому за рік на 470 кг. Станом на початок 2021 року на індустріальних молочних комплексах та фермах із елементами впроваджених інноваційних технологічних рішень утримувалось 87,4% поголів'я племінних корів голштинської породи.

Згідно із зарубіжним досвідом [2], підвищення ефективності виробництва молока за рахунок впровадження інноваційних технологічних рішень матиме як наслідок в перспективі мегатенденцію концентрації ферм. За результатами дослідження даних виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств – суб'єктів племінної справи (n=350) за 2019 рік встановлено, що середня чисельність корів у підконтрольних племінних стадах молочних порід України становила 400 корів. Середній надій на одну корову склав 7540 кг. Переважна більшість господарств, 54,0% від їх загальної кількості, утримувала поголів'я корів чисельністю менше 300 гол. (189 господарств, кількість корів n=30227). Частка корів, що утримувалася в цих господарствах, становила 21,6%. В цих стадах надій за 305 днів останньої закінченої лактації не перевищував 7000 кг і був в діапазоні 6218-6396 кг.

Наступна група господарств, з поголів'ям корів від 300 до 800 кг, це 34,3% від загальної кількості (120 господарств, кількість корів n=58612), частка корів в них склала 41,9% від загальної чисельності. В цих стадах надій за 305 днів останньої закінченої лактації знаходився на рівні 6877-7781 кг. Третя група господарств, 11,7% від їх кількості (41 господарство, кількість корів n=51015), утримували 36,5% від загального поголів'я корів. Це господарства, що утримували понад 800 корів з продуктивністю 7674-9073 кг молока.

Як свідчать результати аналізу, проведеного на даних економічних показників роботи державних підприємств дослідних господарств Національної академії аграрних наук (НААН) України, що займалися розведенням великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід за 2019 рік (49 господарств, кількість корів $n=13402$), із зростанням в господарствах чисельності поголів'я корів підвищуються економічні показники – дохідність, прибутковість, рентабельність. Так, усереднений показник рентабельності підприємств першої групи склав 14,7%, другої – 18,6%, третьої – 24,2%.

Отже, впродовж останніх років до інноваційного процесу в племінному молочному скотарстві було залучено чверть племінних господарств з утримання найчисельніших спеціалізованих молочних порід, де утримувалось понад 50% поголів'я племінних корів цих порід. В малочисельних стадах використовувались традиційні технології утримання та використання корів.

Впровадження новітніх інноваційних технологічних рішень промислового виробництва молока забезпечує збільшення надходжень від його виробництва та реалізації за рахунок зростання продуктивності корів. Із збільшенням концентрації поголів'я корів відбувається зростання показників ефективності галузі – рівня надою, використання кормів, інтенсивності використання угідь господарства. Рентабельність галузі збільшується від 14,7 до понад 24,2%.

При створенні нових тваринницьких комплексів у післявоєнний період має враховуватися кращий світовий та вітчизняний досвід функціонування галузі. Розвиток галузі молочного скотарства має спрямовуватися на підвищенні концентрації поголів'я, розведення спеціалізованих молочних порід великої рогатої худоби, впровадження інноваційних технологій утримання, годівлі й експлуатації тварин. Вітчизняні спеціалізовані молочні породи, за досягнутим рівнем продуктивності в умовах індустріальних молочних комплексів, знаходяться на рівні кращих європейських аналогів, а за показниками відтворення та здоров'я переважають їх, є економічно вигідними і мають стати основою подальшого розвитку галузі молочного скотарства України.

Список використаних джерел:

1. Дорожня карта відновлення молочної галузі: 10 ключових законодавчих ініціатив. milkua.info. URL : <http://milkua.info/uk/post/dorozna-karta-vidnovlenna-molocnoi-galuzi-10-klucovih-zakonodavcih-iniciativ> (дата звернення: 14.04.2023).
2. Рубан С. Ю., Борщ О. В, Борщ О. О, Ключков В. М, Лисенко Є. В, Мітіюгло Л. В, Мітіюгло І. Д., Перекрестова Г. В. Сучасні технології виробництва молока (особливості експлуатації, технологічні рішення, ескізні проекти). Харків : ФОП Бровін, 2017. 168 с.

Abstract. The impact of the introduction of innovative technological solutions in the pedigree dairy farms of Ukraine is assessed. The introduction of the latest innovative technological solutions for industrial milk production ensures an increase in revenues from its sale due to the growth of cow productivity. The influence of the production concentration factor on the efficiency of using breeding animals of dairy and dairy-meat cattle breeds is investigated. It is established that with the increase in the concentration of cows, there is an increase in the efficiency indicators of the industry - the level of milk yield, feeding, intensity of use of farm land. The industry's profitability is increasing from 14.7% to over 24.2%.

Keywords: dairy cattle breeding, efficiency, breed, productivity, technology, profitability.